

Linum

Information från
Skånelin.

Våren 2004

Årsmöte

Föreningen Skånelin

intressenter för spånads och oljelin

Föreningens medlemmar och andra linintresserade kallas till

Årsmöte lördagen den 27 mars 2004 kl.10.00

i Grottnbyn, Skånes djurpark, Höör

*Årsmötesförhandlingar

* Gunnar Nilsson Gunnarshögs gård, Hammenhög, berättar om lin i flera former

* Skånelin bjuder på kaffe och linfröbullar

Varmt Välkomna
Styrelsen för Skånelin

Spinnegille lördagen den 8 maj 2004.

Spinnegille äger rum på Kjugekull, som tillhör Villandshärads Hembygdsförening. Där finns ett mycket vackert naturområde. Vi ska försöka ordna en guidad tur. Vi träffas mellan kl.09.00 & 16.00.

Kaffe finns att köpa, lunch serveras till självkostnads pris.

Anmälan till Ruth Olsson, tel.0416-122 30.

Kör till Fjälkinge mot Kiaby, förbi kyrkan mot Bäckaskog. Skyltat. OBS! Ni som har tunga saker att bära kör förbi parkeringen.

Linberedningskurs,

planeras på Glimmeboda, Brösarp.
Lördagen den 7 augusti kl.09.00 t.o.m. söndagen
den 8 augusti kl.16.30.

Är du intresserad?

Hör av dig innan midsommar till
Henny Johansson, tel.0414-730 86
eller till

Karin Bringert, tel.0414-731 21.
Logi kan ordnas.

Linodlingar av spånadslin,

för ryckning 2004.

Jan Lindberg Värmö, Billeberga tel.0418-66 07 07.

eller

Gunnar Nilsson, Gunnarshögs gård, Hammenhög, tel.0410-320 03, 070-553 20 03.

Föreningen Skånelins årsberättelse 2003.

Föreningen har under sitt sjuttonde verksamhetsår haft 193 betalande medlemmar. Medlemsavgiften har varit oförändrad, 70 kr.

Följande medlemmar har ingått i Skånelins styrelse:

Karin Persson, N. Strö, ordförande
Björn Attervall, Kävlinge, vice ordförande
Lilian Lugnér, Ystad, sekreterare
Kristina Schlyter, Borrby, kassör
Ulla Jönsson, Trelleborg
Jan Lindberg, Wärmö
Ruth Olsson, Sjöbo
Lotta Rolfsson, Kristianstad

Suppleanter

Eva Ekstrand, Kävlinge
Gunnar Nilsson, Hammenhög
Solgerd Nilsson, Kävlinge

Revisorer

Jan Greger Persson, Kävlinge
Sonja Johannesson, Kävlinge
Anita Svensson, Kävlinge, suppleant

Valberedning

Brita Gunnarsson, Lund
Elna Danielsson, Gladsax
Maire Skoglund, Eslöv, sammankallande

Styrelsen har under verksamhetsåret haft fem protokollförda sammanträden:

29 mars	Årsmöte på Solsidan, Landskrona
13 maj	Östraby Gästis
20 augusti	Östraby Gästis
12 nov	Östraby Gästis
15 jan	hos Karin Persson, N. Strö

Föreningens årsmöte

V ordföranden Ruth Olsson hälsade de ungefär 35 deltagarna på årsmötet välkomna. Årsmötet ägde rum på Solsidan, Citadellet, Landskrona. Ewa Kewenter var dagens föredragshållare och hon berättade och visade bilder om lin och linne, som också är titeln på hennes vackra bok.

Efter årsmötesförhandlingarna bjöds på kaffe och linfröbullar och man kunde även se utställningen av alster tillverkade av hårkullor från Våmhus.

Övriga aktiviteter

3/5	Spinnegille på Lilla Rödde museum, Blentarp.
22/6	Linberedning, Näsums Hembygdsförening.
6/7	Linberedning, Kronetorps Mölla
10/8	Linberedning, Kulturdagen, Veberöd
Aug.	Linryckning hos Ester Hansson, Holmbytorp och hos Jan Lindberg, Billeberga
6+7/9	Linberedning, Skånedagarna, Bosjökloster. Demonstration hos Verdandi, Landskrona
11+12 okt.	anordnades en repslagarkurs i Brydestuan.

De nöjda deltagarna instruerades av Lilian Viksten från *Handslaget och repslagarföreningen i Älvängen*.

Brydestuan

Linberedningskurserna har haft undervisning där och medlemmar har använt Brydestuan under hösten. Träknivarna till skäktehjulet har justerats.

Linum

Medlemsbladet för Skånelin, skriften LINUM har utkommit 2 ggr under året. I denna informeras medlemmarna om aktiviteter och händelser samt ges information om lin. Redaktionen har bestått av Eskil Persson.

Linkurser

Studiecirklar har hållits i Sjöbo och Glimmeboda.

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till Skånelins medlemmar för visat intresse för föreningens mångskiftande verksamheter.

Ystad 2004 02 03
Styrelsen för Skånelin

Genom vänligt tillmötesgående från Håkan Borgström, medarbetare på Svenska Dagbladet, har Skånelin fått rätten att publicera nedanstående artikel i Linum .
Artikeln infördes den 16 november 2003.

Växtfibrer gör plast extra stark.

Av Håkan Borgström

Plastkompositer baserade på biologiskt förnyelsebara ämnen kan revolutionera bland annat transportsektorn. Båtar, bilar och flygplan kan snart få starka och hållbara delar tillverkade av träfiber, lin eller potatis - så kallade biologiska nanokompositer.

Sedan femton år har biologiskt nedbrytbara plaster, bioplaster, lanserats under olika namn. Framställningssättet varierar liksom råvaran. De kan vara stärkelsebaserade polymerer, eller så kallad Polylactic Acid (PLA) framställd av mjölksyra från exempelvis sockerbeter. Plast kan även utvinna ur avloppsslam eller hushållssopor så kallad PHA , polyhydroxyalkanoater.

Men nu kommer också biologiska plastkompositer, det vill säga blandningar som förstärkts med ytterligare ett biologiskt material. Snart kan vi räkna med att få ersättningar till glasfiber och kanske även till högpresterande kolfiber.

- Just nu sker en intressant utveckling inom biokompositer. Vi har börjat hitta metoder för att tillverka biologiska kompositer med mycket goda mekaniska egenskaper, nästan helt i klass med traditionell glasfiber, säger professor Lars Berglund vid Biofibre Materials Centre vid KTH i Stockholm.

Som exempel nämner han att bilindustrin använder fibrer från lin till olika delar på fordonen.

- För att utveckla materialen ytterligare har vi nu börjat arbeta med mycket små delar av fibern, ner på molekylnivå, och använder alltså inte hela växtfibern säger han.

Av detta skäl kallas också forskningsområdet ibland för nanokompositer. Nanos betyder dvärg och anger storleksordningen en miljarddel meter. Materialen fiberforskarna arbetar med rör sig i storleksordningen några tiotals nanometer .

För att göra plastkompositerna så styva och starka som möjligt tittar man på växtfibrernas beståndsdelar. Vad är det som gör trä styvt? Kan man föra ut dessa egenskaper ur växtcellen?

- Växtfibrer kan spaltas upp i fibriller, små beståndsdelar som är sammansättningar av stela och tätt sammanpackade kedjemolekyler. Det är dem vi nu studerar för att hitta rätt egenskaper. Dessa fibriller har olika utseende hos olika typer av växter, till exempel påverkar ytans uppbyggnad fiberns friktionsförmåga, motståndskraft mot väta nedsmutsning etc.

- Rent vetenskapligt drivs vi av möjligheterna som ges när man plockar ut just de egenskaper vi är ute efter ur fibercellen men även utmaningen att fördela fiberdelarna jämt i materialet. Området har också tagit rejäl fart av miljöaspekterna berättar Lars Berglund.

Inom området nanokompositer finns en rad nya material som koltuber och lera - med kol och silikatskikt som verksamma ämnen - men de har alla den nackdelen att de är dåligt anpassade i ett livscykelperspektiv.

- Dessutom är kompositer baserade på exempelvis koltuber fruktansvärt dyra att producera. Här har vi ju ytterligare en fördel, eftersom råvara i form av träfibermassa eller potatis är förhållandevis billig. Biokompositer baserade på potatis har ytterligare en intressant forskningsfördel. Traditionella kompositmaterial görs av oljebaserade kemikalier. För att en biokomposit ska bli helt ekologisk, måste också den plast som håller samman fibern härstamma från förnyelsebart material.

- Om man även kan tillverka den sammanhållande plasten, matrisen, av exempelvis potatis och samtidigt använda cellulosan i potatisen för att tillverka fibermaterial - då är man nära en intressant produkt, säger Lars Berglund.

Utöver kravet att råvaran skall vara förnyelsebar, måste andra livscykelaspekter vägas in så att man får en komplett materialåtervinning, kompostering, en enkel separation av matris och fiber, eller i sista hand förbränning.

Vid Lars Berglunds grupp på KTH arbetar man på två nivåer, dels med grundläggande forskning kring fiber - strukturerna, dels att se på tillverkningen i ett tekniskt sammanhang.

Sett ur det senare perspektivet ligger då fibermassan bra till, eftersom massan redan finns som kommersiell produkt.

Ved i sig är ett kompositmaterial, som består av cellulosa, hemicellulosa och lignin. Ligninet binder ihop cellulosa-fibrerna och hemicellulosan fungerar ofta som en länk mellan cellulosan och ligninet. Det ger ett starkt och flexibelt material. I dagens kemiska pappersmassatillverkning är det ofta cellulosan i fibrerna man vill åt. Ligninet, som binder ihop fibrerna, löser man oftast ut och hemicellulosa bryts ned i processen. Kvar blir mest cellulosa, som är ett utmärkt starkt material. Men det är svårt att blanda med många plaster.

- Visserligen är det lättare att få ut cellulosa ur potatis än ur växtfibrer, eftersom vedfibrernas celler är bundna till ligninet, och potatisens stärkelse är lättutvunnen, men jag tror ändå på massafibern som råvara säger Lars Berglund. Kravet är hur som helst en balanserad växelverkan med cellulosa-fibern så att matrisen, den bärande plasten, fördelar last i materialet vilket förhindrar skörhet i den slutliga kompositen.

TILL SALU

Rötat lin pris 50 kronor/kilot.

1 st. kardbänk

1 gammal spinnrock

Solgerd Nilsson 046-73 26 74

Linberedning

Ett häfte om ett traditionsrikt hantverk om hur man bereder lin. Pris 30 kronor/styck.
Karin Bringert 0414-731 21

RESAN TILL UPPSALA

Ni har väl inte glömt vår resa till Skokloster där vi ska titta på det unika linneförrådet.

Har vi tur kan vi få se när Kungsängsliljorna står i sin fågring.

Absolut sista boknings datum är den 15 april om det inte är fullbokat innan dess.

Anmäl till Karin Persson 044-740 36 eller till Isakssons buss 044-433 00.

Konsten att slå rep.

Av Karin Persson

Repslagningskursen hösten 2003

Jag plockade fram mitt gamla skäktade lin och häcklade det för att ta med på den spännande kursen i repslagning.

Det visade sig för min del att här var man verkligen en novis, men med våra utmärkta lärare Lilian och Ola Viksten - verksamma i föreningen Handslaget och repslagarföreningen i Älvängen - fick vi inte bara lära oss hur man gör rep, utan helt nya ord och uttryck, som vi använder men inte vet varifrån de kommer.

Jag skall försöka göra en beskrivning hur vi gick tillväga, så att Ni kära linvänner förhoppningsvis skall förstå hur vi gjorde.

Oömma kläder, samt ett förkläde av bomull att bindas runt midjan med ett snöre.

Vi var tre stycken som arbetade tillsammans, medan Ola Viksten och Stig Jönsson vevade vars ett repslagarhjul, som är försedda med drifter (krokar).

Det häcklade linet lades i förklädet, vars ytterkanter stoppades innanför midjesnöret, så linet låg löst utan att klämmas fast. Förklädet skulle hänga ner fram, så linet var lättåtkomligt. En ögla tvinnades och hängdes på driftkroken. Hjulet vevades, krokarna snurrade och vi spann en tjockt garn, samtidigt som vi gick baklänges ända tills vi kom fram till "löparstolen" med den tillhörande klykan där garnet sattes fast.

När vi hade tre garn, tvinnades ändarna tillsammans till en ögla, som sattes fast på en krok med motvikt i löparstolen. Nu skulle vi gå på andra hållet, dock ej baklänges. Med hjälp av en kon av trä med tre långsgående spår "huvud" skulle de tre garnen löpa, medan vi höll vår hand om så inget kunde "spåra" ur, under tiden vevades hjulen, vi gick, medan garnen tvinnades. Framme vid repslagarhjulet och driftkrokarna togs huvudet bort och för att få båda händerna fria och kunna göra en ögla - ja - just det, sätter man huvudet under armen. De tre tvinnade garnen har blivit en dukt. Med två dukter till skulle vi göra ett niogarnsrep. Sedan gjordes en *våtstrykning* med en fuktig trasa, *släthalning* för att få bort skåvor och utstående fibrer, *förlikning* genom att tvinna dukterna så att alla var lika långa.

Lilian Viksten spinner.

Löparstol med klykan till höger, samt rep och dukter.

Repslagarhjul.

Slagningen av repet gjordes på samma sätt som vid slagningen av dukterna. Repet är färdigt och läggs sedan för att "dö" (vila) under ett dygn. Det var med stolthet vi tog hem våra rep för att visa vad vi åstadkommit.

Brev från medlemmarna.

Vi har fått två trevliga brev från Lingänget i Boarp.

Hösten 2003.

Det lin som vi började arbeta med 1987 hade odlats hos Maj-Britt och Sven-Gunnar Persson i Bökestorp flera år innan. Detta lin hade vi att röta, bråka, skäkta, häckla och spinna av. Vi har odlat lin i flera år, men ibland ryckt hos någon odlare i Svalövstrakten. Vi är omkring 20 kvinnor i den övre medelåldern som håller på med lin. Vi har fått en ung kvinna med i gemenskapen. Det tycker vi är roligt.

Vi håller till i Hembygdsparken i Boarp. Här har vi en bra lokal. Varannan lördag förmiddag träffas vi utom på sommaren. Vi har tillgång till en loge, där vi kan bråka, skäkta och häckla. För närvarande har vi två vävar uppsatta och här väver vi av vårt handspunna garn. Det är så trivsamt när spinnrockarna surrar och vävarna dunkar. För två år sedan odlade vi lin hos en bror till en medlem, så nu har vi arbets- och demonstrationslin.

Vi deltog med 11 personer i Skånelins Spinnegille i Lilla Rödde.

Skånes hembygdsförbund firade 75 - årsjubileum på Fredriksdal i Helsingborg i juni. Linberedningens alla moment visades av Lingängets 13 medverkande.

På Bjäre Härads Hembygdsförenings hantverksdag i juli visade vi som vanligt linberedning, samt på Ängelholms Hantverksdag, liksom på Grevedagen medverkade vi.

Många blir förvånade över att det som ser ut som en risbunta, efter en stunds bearbetning med de gamla redskapen blir mjukt och silkeslent.

Det är inte bara arbete. Vi åker på utfärd ibland.

Den 16 augusti besökte vi Konsthallen i småländska Virserum och utställningen "Textilsommar" och på hemvägen besöktes Bergdala glasbruk och Växjö domkyrka, där vi beundrade Bertil Vallins Tryptych i glas.

På Bjäredagen i augusti deltog några från Lingänget i arbetet med lin. Det är trevligt.

Många är intresserade och några säger -

" Jag kommer ihåg att min farmor spann, men det var ull ".

Därav drar man slutsatsen att det är länge sedan man spann lin i hemmen. Det känns nästan högtidligt att få föra kunskapen vidare .

I januari 2004 kom följande brev.

Vid årsmötet med lingänget i januari 2003 avgick vår ledare Irmela. Hon har varit ledare sedan vi startade 1987, och har lagt ner ett otroligt intresserat arbete i Lingänget. Hon efterträddes av Solveig Gunnarsson.

Den 23 augusti började vi höstterminen, och i början av september var vi inbjudna till Bastugruppen i Förslöv. Vi såg en film om linets historia. En del bilder var från vår egen verksamhet, och övriga från Bastua och Brydestua i Förslöv. Sture Jönsson 94 år, berättade om lin och linbedredning, som han mindes från sin uppväxttid. På en linträff berättade Solveig om en kurs i damastvävning på Sätergläntan som hon bevistat i somras. Vi fick se många prov på fina alster hon vävt där.

Den 11 oktober tog Lingänget en busstur till Göteborg. Vi besökte Röhsska konstslöjdmuseet för att titta på en utställning av Kaffe Fasset, en av världens färgstarkaste textilkonstnärer. Vi fick se otroliga arbeten i broderi lappteknik, stickat och quiltat, allt i sprakande färger. Det var en upplevelse.

Vi besökte även Trädgårdsföreningen och Bohusslöjd .

Den 29 november var det julmarknad i Hembygdsparken, med mycket folk, där visade vi spånad och vävning och sålde även av våra alster.

**Hälsningar från Lingänget
gm Birgit Lindgren**

UTHYRNING av nedanstående

kontakta Solgerd Nilsson 046-73 26 74

Brydestuan

Häcklor (Gåva från H. Zienkiewicz familj) uthyres veckovis mot kvitto.

En avgift på 1500 kronor erläggs om häcklorna ej är återlämnade på avtalad tid.

Rötningsbassäng, 14 dagar pris 200 kronor.

Elektrisk spinmaskin 1 vecka pris 100 kronor.

Bibliska personer i medeltida kläder i Norra Strö kyrka.

Av Karin Persson

Vad berättar målningarna i våra kyrkor om textilie och kläder? Det är en hel del. Jag har tittat i min egen sockenkyrka i Norra Strö.

Hela taket i kyrkan är fylld av inte mindre än 90 olika motiv hämtade från bibeln samt helgonlegender. De gjordes av Vittskövlegruppen på 1400-talet, då även valven slogs.

Bilderna avbildar bl.a. skapelseberättelsen, brodermordet, Adams död och begravning, Jesu födelse, dramatiska bilder av soldaternas mord på barnen, på order av Herodes. I koret avbildas troligtvis en nunneinvigning, de nordiska helgonen och en del skyddshelgon. I tribunbågen - bågen mellan koret och absiden - finns åtta kvinnliga helgon, alla magnifikt klädda i fotsida kläder insvepta i mantlar, som hålls på plats med ett spänne fastsatt i halsen. Alla kläder har olika färger på dessa helgon. De har utslaget hår och kronor på sina huvuden, som omgärdas av en gloria.

Vad som är förvånansvärt är att så många kvinnor är avbildade i kyrkan. Det kan ha två orsaker. Den ena att den Heliga Birgitta blivit helgonförklarad, den andra att någon kvinna med stort inflytande bekostat målningarna.

När vi tittar på kläderna, så ska vi ha klart för oss att detta är det medeltida modet. 1300 -1400 - talet speglas av det långa slanka människoidealet. Kläderna blev figursydda. Kvinnorna höll fast vid det antika mönstret och bar fotsid klädnad med långa ärmar. Den stora allmänheten var inte klädd som på dessa målningar.

Hur kan jag vara så säker på det?

Den vardagsklädda allmogen använde allt tyg utan att klippa eller skära sönder det, eftersom man hade odlat linet, klippt fåren och sedan spunnit garnet och vävt tyget. Jag har valt ut fyra bilder, som jag tycker visar vardagen på medeltiden, men även hur viktigt det var med kläderna. Materialet var givetvis av linne och ylle.

Bild 1 föreställer Adam och Eva när de förvisats ur paradiset. De jordiska bekymren börjar, och de måste klä sig. Adam döljer sitt kön med en sädeskärve och Eva använder löv. Mest framträder kläderna. Visserligen har dessa färg - men det är konstnärens frihet - men modellen är rak och så såg med största sannolikhet allmogens kläder ut. Vid sidan om Adam är det en spade och vid Evas sida ett linhuvud.

Bild 2 Eva har lärt sig spinna. Här är det sländan som gäller. Hon har satt fast linhuvudet i en möbel. Man ser underklänningen troligen i linne och hon visar sina fötter. Abel är klädd i en rak enkel dräkt passande lillebror Seth, klädd i kolt.

Bild 3 Det är sensommar och Eva har en vit fotsid klädnad på sig när hon skördar dinkelvetet med en skära. Adam är i bakgrunden och binder kärvar.

Bild 4 Vi förflyttar oss fram i tiden. Det är efter Jesu födelse. Herodes soldater klädda i kolt och hosor sticker svärderna i barnen, medan modern på bilden försvarar sitt barn, och hon använder sig av ett linhuvud. Titta på hennes kläder! Hon har en vacker klädnad, men i jämförelse med Evas, så är den kort och så har hon ett vitt förkläde på sig, som inte skiljer sig utseendemässigt från dagens. Fötterna ja till och med en del av benen visar hon.

Tänk att allmogen i denna lilla socken fick se något så praktfullt i klädväg.

På målningarna från medeltiden med avporträtterade par, kan man se mannens tofflor eller skor stå framme, symboliken är att han är Herre i sitt eget hus. Har kvinnorna - Eva på bild 2 och den försvarande modern på bild 4 - någon motsvarande symbolik, när de visar skor och fötter? Är det en protest mot ofred och krig, som förekom under den här perioden?

Genomgående på alla bilderna är att håret på deras huvuden inte ska synas. Den traditionen har sträckt sig fram till långt in på 1900-talet här i Norden.

Vill du bli medlem i Skånelin?

Skånelins syfte är;

*att sprida information om spånads och oljelin.
-----

*att vara kontaktorgan för alla linvänner.
-----

*att ge medlemmarna så goda villkor som möjligt vid bråkning och skäktningsarbeten i föreningens "Brydestua".

Årsavgiften är 70 kr/år,
som du sätter in på
Pg.44 44 63-4.

Ni har fått ett Linum som ser lite annorlunda ut än det gjort förr om åren. Vi har under alla år fått hjälp av Hushållningssällskapet med utskriften och Skånelin är den sista föreningen som fått hjälp med sitt medlemsblad på detta sätt. Till Marianne Fagerström på Hushållningssällskapet och vår trogne medarbetare och redaktör Eskil Persson vill vi framföra vårt varma tack för ert arbete med Linum.

Lite mer om Uppsalaresan

På Skokloster får vi se linneförrådet från 1600 o 1700 - talet sam aldrig annars visas för allmänheten.

Carolina Rediviva inrymmer Sveriges äldsta universitetsbibliotek .I utställningssalen visas bl. a. Silverbibeln, medeltida handskrifter och Olaus Magnus Carta Marina tryckt 1539.

Skattkammaren i Uppsala domkyrka har en av världens förnämsta samlingar av kyrkotextilier från medeltiden. Här kan vi se broderier från Albertus Pictors ateljé, unionsdrottningen Margaretas gyl-lene klänning och de kläder Svante, Nils o Sture bar då de mördades av Erik XIV på Uppsala slott 1567.

Vi ser fram mot en trevlig resa, **men som sagt glöm inte att anmäla er.**

RESAN TILL UPPSALA

Ni har väl inte glömt vår resa till Skokloster där vi ska titta på det unika linneförrådet.

Har vi tur kan vi få se när Kungsängsilijorna står i sin fägring.

Absolut sista boknings datum är den 15 april om det inte är fullbokat innan dess.

Anmäl till Karin Persson 044-740 36 eller till Isakssons buss 044-433 00.